ARA MAXIMA VATICANA,
A SVMMO PONTIFICE
VRBANO VIII.
Magnificentiſſimè inſtructa.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VRBANO VIII.
PONT. MAX.

Lælius Guidiccionus F.

XCITASTI Aram (Beatiſſime Pater) quæ tibi excitet immortalitatem. Aram enim appello ſuperinductum Aræ Thalamum, ſolidumq́. ornatum ab integro conſtitutum, toti rei ſplendorem, & nomina conferentem. Cœleſtem Aram in terras euocaſſe te dicerem, nàm & Cœlum mortalibus impertis; ſed hìc ambigo, Aramne dicam, an integram Aedem Apoſtolorum, an Pietatis Sacellum, ipſius Cœli Aerarium, Conditorium Aeternitatis. Meritò ſtat omnium Maximà per te, ſuper quam ipſe omnium Maximus primùm ſediſti. Meritò & poſteritas vſurpabit de te Virgilianum illud:

Hãc Aram Templo ſtatuit, quæ Maxima sẽper
Dicetur nobis, & erit quæ Maxima ſemper.

Neque id ocioſè ſuppeditat tanti vatis octauus liber, vt aptiùs congruere videatur Tibi, Vrbaniſſimorum Pontificum Octauo, firmiſſima conſtruenti. Hic enim numerus abſolutæ inter cœteros ſoliditatis eſt; Ideòque, licet ab Adam ſit decimus Noe, illum Octauum dicit Apoſtolorum Princeps, nempe ſolidum ſeruati generis propagatorem; Ipſamq́. generis propagationem ad octo capita redactam, ſua firmitate conſiſtere voluit Deus. Vt ne commemorem ex S. Ambroſio, Octauam, ſummam eſſe virtutum, & pro Octaua multos inſcribi Pſalmos; Nàm & Beatitudo, totidem ſe gradibus includi paſſa eſt. Cœterum, Beatiſſime Pater, Apes tuæ; non vt vulgares aliæ, metallis crepitantibus conſopitæ; mellificant; adſuſurrant; ingenia ſuſcitant & ſopita. Falsò Vetuſtas increpuit ære Matrem Deorum; Patrem te, & Paſtorem hominum

Vetuſtũ adagium: Omnia octo. Sed innumera sũt huius numeri Sacramenta. De quibus videre eſt Petr. Bungum, in eodem Numero.

noſtra ætas non mentitur. Quid fabula de immortali Ioue clàm edito inter eiuſmodi ſtrepitus? Verè nùnc, & palàm, Vaticana Aedes diu parturiens, inter metallorum agitationem edidit partum nonniſi æternum. Ego verò non expergiſcar tali ſonitu, vt fruar tanto ſpectaculo? Nulli Pontificum recentiorum iſta rei moles, & imago animo præſumpta eſt; Non Gregorio, & magnis retrò deceſſoribus, quorum diuerſa erupit aliò munificentia; non Xyſto, qui propter id ipſum, Teſtudinem maturauit, Coronidem clauſit; non Clementi, qui ſtatuendæ Aræ ſtudioſiſſimus, illam ſollicitè ambijt; nec demùm Paulo, qui ambitus auctor immenſi, Templo addidit propemodùm noua Templa; Singulis tamen expedienda res, quippe neceſſaria cumprimis, obuerſabatur. Quorsùm enim deturbatio veteris Templi, & religioſiſſimi quidem? Quorsùm noui ſubſtructio, niſi propter Aram? Ipſum omnium auguſtiſſimum, vt afflueret omnibus, principe hactenus ornamento, & abſolutione carebat. Nam quid eſt Cœlum ſine Sole, ſine corde corpus? quid inter minuta annulus ſine gemma? Rem itaque cunctis aggrediendam ex neceſſitate, nemo eſt aggreſſus ex magnitudine; Et difficultas agendi, neceſſitatem attulit non agendi. Tu, magno quo es animo, aggrederis, exitu maiore perducis: Cœtera quidem laudandus, ſed & vrgendi celeritas, an pernicitas conficiendi, operi pretium auget. Auget verò & temporis iniqua conditio, inter tot impendia, & calamitates; & inde æquiſſima eiuſdem temporis ratio, qua præcipuum hoc tibi impendium feceris ingruente calamitate, vt magnificè excoleres calamitatis publicæ Depulſores. Auctum ergò tot laudibus, tot nominibus opus, ſed ſeipſo perquàm auguſtum, ſtat paulò plus biennio peractum abs te, ſæculo amplius, à pleriſque multiplici modo, & forma delineatum, effictum: excogitatum à nemine. Nùnc, excitatis gaudio vniuerſis, quando vel exteri à Fide, in Ro. cultus venerationem ſe allici ſentiant neceſſe eſt; quantopere gaudendum eſt Chriſtiano homini, & in Clerum adſcripto, & tuæ iampridem addictiſſimo Sanctitati, quòd tantam Chriſtianæ magnificentiæ factam acceſſionem videat: quòd in honorem ſacræ militiæ Principum: quòd factam abs te, de cuius gloria præter cœteros triumphet, & gaudeat? Rem tot annos inſperatam, idcircò miramur minus, quia habemus auctorem: idcircò credimus fieri potuiſſe, quia factam videmus. Infrà annos totidem, & deinceps, videbit ſanè poſteritas nec incredula;

dula;

dula; sed summota auctoris, facilitatisq. præsentia, admiratio inualescet. Si inter monumenta veterum, tale aliquid emersisset, staret etiamnum; aut, si Barbarorum furor Temporis iniurias anteuerteret, horum iniurias, illorum obliuionem, Scriptorum ingenia præuertissent. Meminit nonnulla quidem aliquis, sed talia erecta testatur nullus. Nùnc, relinquiturne ambigendi, quà datur aspiciendi locus? Aut vlla tentabit obliuio Machinam obliuionis expugnatricem? Signum Herculis æneum seruatur in Capitolio, satis nobile ostentum antiqui laboris. Ibidem ex ære Statuam Marci Imperatoris equestrem suspicimus; Et in Foro Equum Domitiani vsqueadeò suspexit antiquitas, vt illum sibi fluxisse de Cœlo, eiusque conformatione fatigatos Cyclopas vulgauerit fabulosa. Vidimus æneas Templorum contignationes: Postes videmus, & pleraque notæ minoris signa. Audimus & in eximio, ac fluentissimo Latinorum, æs riuis fluens; sed in quod opus? Scilicet ad Clypei fatalis fabricationem. Nàm liminum gradus ex ære, Trabes, & fores Templi Carthaginiensis, ex illo audio; verùm, an ipsa Carthago in se viderit, nescio. Nescio, an viderit Corynthus, solo ære tàm nobilis. Videt nùnc Roma per te ingentem molem, siue ingentium triginta molium congeriem (nàm toties isthæc in immanium scopulorum speciem metalla conflata sunt) tàm aptè coeuntem, vt facili enata solo videatur; tàm nulla opificis lassitudine, vt annorum iuuenis trium, & triginta, alieni opificij cultor, qua est modestia, quibus animis, nihil hoc peregrino opere confecisse se velit; tanta elegantia, vt varietas satietatem dispungat, pulchritudo superet amplitudinem; tanta demùm magnificentia, vt ipsi veteri Capitolio potuerit esse miranda, & ipsi Columnarum positori Herculi; licet is fuerit, qualem vetustas finxisse sibi videri voluit, publico bono nonnisi maxima perpetrantem. At tu, Magnanime Pontifex, qui multiplicem splendori, ac virtutibus cęterorum præscribis metam, tuis verò nullam: si non aureis Cœlum Clauibus reserares, ærea Cœlum machina poteras oppugnare. Quid dicam maius? Nonne parem geminorum Principum meritis animum attulisti? Nonne viam reliquis claudis, quam aperueris soli tibi? Spatium id ingens est: tu ingentior, solus imples. Dùm enim id confecisti, quod cogitauit nemo, spes relinquitur nemini, conficiendi quod tu fecisti. Exemplum igitur exhibes, facultatem adimis imitandi; Neque tuum modò est ipsum opus, sed ipse quodammodò Artifex opus est

tuum.

tuum. Cui vel nouos animos indidisti, vel ex integro talem condidisti, qualis nec futurus sperabatur. Et quid mirum, Artificem obtemperasse monenti, ac singula disponenti tibi, qui vel iussu metalla potueris animare? Ergò, vniuersis mirantibus, hæreo ipse, animati Aeris inspector penè marmoreus. Si stupor afflatus fuisset, mira fortasse vaticinabar. Cecini tamen nescio quid; exaraui, & ad Aram statuo. Tu, potestatis Diuinæ in terris magna portio, supremum Maiestatis humanæ fastigium; maximum idem virtutis, & gloriæ Simulacrum es meum. Quantus es, quantulus ego sum, tibi mea sisto, & voueo. Votiuam hanc appendo Tabellam; id oro, ne excidat. Vt nunquam merita intercident tàm præcelsa, obsequia tàm demissa, sic, vtramq. immortalitate obsignari memoriam, precor sit iusta precatio. Potuit doctior vnusquisque componere meliora, sed animo certè meliore non potuit. Singulis concedam ingenio; at religione ergà Beatissimi PETRI Aedem, ac Sedem, nemo mortalium id me velit. Quicquid est mei operis, Beatissime Pater, aut dignum tuis manibus, contrectabis: aut indignum, non detrectabis pedibus aduolutum. Ibi se effundet in oscula, effundi minus doctum in carmina. Vellem quidem, se ipso viueret; sed viuet tamen ex te, ex gloria tui nominis, ex immortalitate operis tui. Te bonorum omnium Largitor, omnium bono diutissimè seruet DEVS. Romæ Kal. Aug. 1633.

Qui Beatissimi PETRI dies, addictus ferro pœnalium Vinculorum, iure hìc addicitur & honori triumphalium Metallorum.

AD EVMDEM PONT. MAX.

de se ipso.

ROMA MORA: MARO AMOR.

ROMA facit Vatem, spectantem magna; Canendi
Dat studium, semper qui canit alta MARO.
Magna, Vrbane, facis; canis idem grandia. Vatem
Me tanto & fieri Principe posse negem?
Quidni dulce canat, cui per te læta canenti,
Dulcis ROMA MORA est, est MARO dulcis AMOR?

Mi

Mi Lector.

EQVE ego tecum breui carmine rem confecerim, neq; tu me longioris Poematis cauſa, epiſodicum iure dixeris. Sanè, citò me abſoluas, ſi Aram, opus quantumuis maximum, deſcribens, nihil prætereà complecti velim. Sed quoniam ſub eiuſmodi ſtructura latet eximia rerum Supellex è Chriſtiani hominis vſu; illam non explico quidem, ſed illius aliquid expono; quippe obtemperare argumento debui, vt ne rerum dignitas fraudaretur, & craſſiorem tibi ipſi fraudem facerem gracilitate poematis. Ne, quæſo, feſtinus ad Aram veni; ad Aram omnium principem; ad Principes Chriſtiani Orbis ſupremos. Præproperum te paucis poteram expedire. Sed neque religioſa ſit mora, vbi immoremur in Religione: neque raptim agatur cauſa pietatis, quod veriùs non agere eſt. Nihil enim in vllo morari, quandoque eſt & mereri nihil. Cur ego ſplendidiſſimam materiam deſultem? Cur meme abdicem pretio operis? Si negocioſus es mihi, tibi nec ſum moroſus. Si non is es, quem de Beatiſſimis PETRO, & PAVLO vel diutius audire delectet, frigidum mea dicta non tangunt. Vel tempeſtiuum te volo, vel nullum. Non ego nimius, qui Apum more, florentiſſimam ſegetem vix delibo. Nàm ſingula perſequi, id oppidò nimium foret. Nùnc, quod polliceri habeo, ſic habeto. Quàm intima eſt Ara Templo, tàm non extranea argumento vbertas innaſcitur. Singula è cauſæ viſceribus, vel ad ſacratiſſimos Cineres referuntur, vnde eſt Ara; vel ad Aram, vnde eſt Templum; vel ad vtrumque, & noui Conditoris celebritatem. Horum opportuna complexio meus labor fuerit; fœlix iſte, necne, tuum eſto iudicium. Legar ab illo, cuius intereſt ſui operis iuſta laudatio; nulli me neglectum putabo.

Sic denique, de ipſo ſcribendi genere præfari liceat:

Virgilium ſequimur, non lædimus; aurea Vatis
Cultu, non furto ſtat monumenta ſequi.
Qui diuerſa probas, quid me legis? Aut tibi cultus
Eſto idem: aut mihi tu, ſim tibi & ipſe grauis.

DE

DE ARA MAXIMA VATICANA.

TOta DEI Templum est, quæ fulget machina rerum;
Ipsa Orbis Templum maxima Roma patet.
ARA sed hæc meritò: vel Templum Roma, vel Orbis
Ipse sit: & Romæ MAXIMA, & Orbis erit.

De eadem.

AVRO expressa subest mens, & facundia. Vocem
Æs notat. Ære, auro nùnc solida Ara nitet.
Facunda quis mente operi par, quisue canora
Voce queat dignos ære ciere sonos?
Totus ego, ò, sim mens, totus vox. Ipsa sed Ara
Tota aurum, tota æs, se canet vna satis.

De eadem.

CONDAT Fama Tubam. Non sic Tuba vincitur ære
Immenso, vt Famam nobile vincit opus.

ARA

ARA MAXIMA VATICANA.

Emnonium quiſquis ſimulacrum, ta-
ctaq. primo
Aera canit iubari,reddentia murmure
certo
Eoos ſonitus: miracula numinis aurei,
Materno Auroræ documento didita
terris;
Vrbem ille Auſoniam recolat; Templumq. reuiſens
Magnanimo poſitum PETRO; ſcopuloſaq. celſis
Atria fornicibus; ſolido ceu marmore montem
Ingreſſus, caua quà latera, & laxata renident
Per gyrum ſpatia, & variata coloribus, altè
Abripiunt animos penetralia, fultaq. Cælum
Stelligerum referens, æquat ſe machina Cœlo;
Incedat, mediaq. gradum Teſtudine ſiſtat.
Protinus ætherias voces, atque intima ahenis
Aligerum ſignis concuſſo murmura corde
Percipiet, radijs Solem indulgentibus auro
Perſpicuum, inq. ſonos animantem fulua metalla.
Atque hæc dicta bibet perculſi pectoris hauſtu;
Tanta viget virtus, tàm viuax ardet imago.

Quid trepidæ adſtatis mentes? Nunquàmne ſupernos
Tranſuolitare orbes, veſtri cunabula & ortus,
Aſtra remetiri, & ſuperos ſpectare libebit?
Accipite ergò alacres quæ nos oracla noua vi,

Vnanimesq́. in veſtra damus præcordia voces,
Sole ſub igniuomo, cuius Sol aureus vmbra eſt.
Quandoquidem reptatis humi, obtutuq́. tenetis
Tellurem, atque imis iuuat incubuiſſe latebris;
Nullum & celſa ſequi ſtudium; ſupera ardua nullus
Veſtigare oculis labor; ima indagine ſaltem
Hoc luſtrate ſolum, has latebras, quæ, pignora Olympi,
Clauigerum magnum, magni Præconis & ora,
Tantorum oſſa Ducum, puri quondam ætheris auris
Afflatos artus, arcano viſcere ſeruant.
Quos, vitæ ceu iunxit amor, non morte ſub ipſa
Enſesq́. immanesq́. Cruces diuellere; non hos
Externæ vires furto, inſidiæq́. rapaces
Diducto amplexu potuere auertere, iunctim
Quin ſua Romulea ſeruarent corpora terra,
Corpora, quæ fida ſuperi ſtatione tuentur.
Seu vos Romulidæ triſtis contagia morbi,
Seu terrent confertæ acies, arma extera; ſeu vos
Tempeſtas, & dira fames, & lethifer annus;
Hìc medicas orate manus; tutela pericli
Hàc patet, inſenſosq́. metus dediſcere fas eſt.
Seu vos Auſonij, Cælo gens fida, coloni,
Galliq́., Heſperijq́., Indi, & quod germinis vſquàm
Chriſtiadum, veſtros populis iactatis honores;
Hanc Aram celebrate, ſacris fundamina veſtris,
Munimen fidei, ſolidæ Pietatis & arcem,
Relligione placentem aſtris, Herebòq. timendam.
Aram, ſolus vbi peragit Diuina Sacerdos,
Pro cunctis qui vnus ſemper litat; omnibus vnus
Dat iura; è terris cui ſumma potentia ſoli
Cœleſtes aperire fores; Neue Infera virus

SS. PETRI, & PAVLI corpora à pijs Orientalibus clàm ſublata, vt illa ſecum abducerent, depoſita ſunt in loco, qui dicitur ad Catacumbas, ibiq́ aliquandiu ſeruata. Sed tādem aſportaturos, Tonitrua, & fulgura diſiecerunt: Romanos diſcriminis monuerunt.

Antra

Antra vomant, valuas centeno claudere vecte
Tartareas, centum vincire & monstra cathenis.
Dulciloquis tales modulis, & voce quaterna
(Ceu totum à totidem compellent partibus Orbem)
Transmittunt Simulacra sonos; concordia quos dat
Impariles, mentiq. habiles. Spirantia cernis
Intuitu primo, non aure loquentia sentis?
Nonne vides iubare Aligeros radiante coruscos?
At monita excipies penetrali pectore, mentem
Terrestres ni hebetent sensus, & terrea corda.
Surge animis: Te iunge Deo, sorte vtere Cœli,
Fortunate hospes; latebraq. exceptus opaca,
Per faciles descende gradus, quà marmora crustis
Afra coloratis lucent; quà lampade crebra,
Lumina dùm auratis ardent radiantia Lychnis,
Vmbra loci tenebrosa, diem dat victa perennem.
Continuò insuetum tentabunt viuida pectus
Gaudia; succedent terrarum obliuia; curæ
Sordescent humiles; stimulisq. incensus amoris,
Optabis cursu mortalem attingere metam,
Carcere disrupto, atque æuum prætendere vitæ.
Nam quæ segnities iustissima vota moratur?
Si tàm præsenti completur numine sedes
Abdita, Maiestasq. loci: Quæ gloria sedem
Sydeream, qui replet honos? vbi regna patescunt
Lucis inexpletæ? Vbi se præsentia fundit
Numinis? O Patria, ò Sedes! Si gratia tanta est
Ossibus, & cineri extincto; si tanta sepulchri
Omina: Quale decus, quænàm spectare triumphum
Lætitia est? geminosq. Duces, quos millia mille
Cælituum plausu decorant, choreisq. coronant

Nexilibus, ſemperq́. noua circumflua luce
Agmina circumſtant, oculis, vultuq́.decoros,
Extantesq. humeris altè Palmasq. ferentes?
Sanctæ quos animæ, æternum pœana ſonantes
Stipant, agnoſcuntq. Patres, celebrantq. magiſtros
Dilecti cœtus, per apertas diſſitus oras
Qui Romam agnoſcit Patriam, gentisq. togatæ.
Et memorant laudes, & grandia facta recenſent
In generis commune bonum, appellantq. viciſſim
Ductores, nulli cedentia corda periclo,
Et procerum proceres, rerum & molimine multo
Rectores populorum, aſſertoresq. ſalutis,
Omnipotens ſacro peperit quam ſanguine Chriſtus;
Atque iter edocuit; ponè adnitentibus ipſis
Exemplo geſtorum operum, atque interprete lingua,
Complanare viam, poſtquàm Cæleſtia magnus,
Morte triumphata, remeauit Regna Magiſter.
Ipſi præcipuo gaudentes lucis honore
Chriſticolum altores gemini; non agmina quali
Cœlituum vulgò radiant, ſed quantus ab alto
Solem vtrumque decet, conceſſum deſuper Orbi,
Tergat vt antiqua obſeſſas caligine terras;
Obtutu penitus defixo, animisq. feruntur
Immenſam in TRIADEM: Patrem, ſobolemq.Parenti
Aequæuam, quos æquæuus flammeſcit & inter
Spiritus; haud Numen triplex, ſed luce refuſa
Simplex; conflatumq. tribus Magnum Orbibus Orbem,
Nuſquàm diuiduum; Trina ſub imagine vultum
Haud circumſcriptum; Quod claudit & omnia circùm,
Quod cunctorũ anima eſt;Sanctum,immutabile Numen,
Nulli comprehenſum, conceptum, effabile nulli;

Cuncta

Cuncta creans vnum, ſtabili omnia lege gubernans,
Omnia ſemper amans. modò quod ſe intelligit, & quod
Ex ſeſe fluit, in ſeſe redit; omnia complet,
Nil aliundè trahens, nulli hærens; Cuius Origo
Nunquam oritur, nunquam emoritur; quo manat ab vno
Principium ſine fine ſui; Solòq. beatos
Efficit aſpectu; Quod ſi vel Tartarus ipſe
Conſpiciat, ſortis ſit Tartarus ipſe beatæ.
Olli concilio in medio, ordinibusq. canentum,
Pſallentumq. modis miris, nomenq. verendum
Voce ſalutantum, laudes, & carmina dicunt. *Pſalmodia Cœleſtis non intermiſſa.*
Ter Sanctum dicunt, Terræ, Aſtrorumq. parentem,
Munificum, ſemperq. pium, ſemperq. colendum;
Et dicent, ſpatio immenſo irreuolubilis æui.
Tùm pariter vultus Auguſta in VIRGINE figunt,
Cernere quam promptum eſt: radiat nàm dextera nato,
Nato, qui radiat Genitori dexter; at ambos,
Vnum inter ſeſe, proceſſuq. alter, & idem,
Iungit inexhauſtæ vitalis Spiritus auræ.
Ergò & Reginam, magno quæ ſumma Parenti
Filia, quæ vnigenæ Mater, quæ candida Amoris
Sponſa nitet, mirantur, inardeſcuntq. tuendo.
Quam, niſi præſtiterit iàm ſe Deus ipſe videndum,
Credas eſſe Deum, ſub maieſtate latentem
Virginea. Dudùm latuit ſub Virginis aluo
Quippe Deus, thalamumq. ſibi, gazamq. parauit
Diuinam ex vtero, cedit cui Regia Cœli.
Sed qui olim latuit, nùnc eſt manifeſtus in illa.
Quin etiam fuit, exuuias cùm VIRGO caducas
Ferret adhùc, rapidas & ſolo ſiſteret auras
Aſpectu, inceſſuq. roſas pudibunda cieret,

Qui

S. Dionyſius Areopagita.

Qui caneret; Niſi certa Deum veſtigia monſtrent,
VIRGO erat ipſa Deus. Quæ verò huic gloria, quantus
Creuit honos, poſtquàm mortalem lucida ſortem
Greſſa ſuper, medijsq. altè ſubnixa volantum
Agminibus, ſortita Deo contermina ſedem,
Ardet amans, præfertq. Deum? Tantum eminet ore
Imperiumq. decusq., pia & clementia tanta eſt?
Sancte Pater, Galilæe ſenex, fortiſſime Ouilis
Cuſtos Romulei, ſalue. Tibi contigit vni
Chriſti impleſſe vices primùm; mox VIRGINIS ore
Chriſtiparæ, alloquiòq. frui; cæleſtia facta
Greſſus, & ſtudia, & mores tibi noſſe licebat.
Salue magne Senex; Lateri tu fidus inhæres,
Dùm ſonitu adſpirans Cœlum diſcedit, & intrà
Conclaue interius iaculatur flammea dona.
Et deſiderio tabentia corda fideli
Solatur, dupliciq. æſtu compenſat Amorem
Aeſtiferum, carosq. ignito vertice ſignat.
Prætereà, dùm digreſſus meditata ſupremos,
Tanta oculis Regina, viam deſignat olympo,
Vndenos inter Proceres (nàm Didymus abſens
Non explet numerum) famulantum, & mira canentum
Inter Pennigerum cœtus; ſuſpiria cordis
Virginei, atque ignes, & verba nouiſſima condis.
Luſtralesq. adhibens in membra haud indigna lymphas,
Lymphas contactu puro, puriſſima poſthàc
Dona ſacras; fortunatum neque deſeris vnquam
Ceruical; poſitoq. genu, lacrymisq. profuſis,
Dùm terris ſupereſt, animatum Sydus adoras
Vndantis pelagi, tua quod Ratis inclita ſulcat.
Et nitidam Cœli Portam veneraris, vbi ipſe

Sãctiſſimam Deiparam ſalutat Eccleſia, Maris Stellam, Cœli Portam.

Claui-

Clauiger es quondàm lectus; Sanctumq. cubile
Contingens fletu prædulci, & multa precatus
Pro socijs, pro desertis munimine terris,
Hanc ipsam imploras solidum munimen ab alto,
Expectata diu quò tandem REGIA VIRGO
Successit. Mox, orba sacro cùm pignore busta
Sunt lustranda, tuis patuit scrutabile marmor
Auspicijs; quando hæc iamtùm tua summa potestas,
(Tanta fuit terris, quantò est nùnc maior ab Astris?)
Pandere thesauros, reserare & pignora Cœli.
ET meruit generosa fides, qua sponte relictis
Retibus, & Lintre, & reliquis, quorum vsus egebat,
Grandæuo Dominum sequeris cùm fratre vocantem.
Quem rate desiliens, conspectum in littore longè
Dùm repetis, sicco liquidas pede conteris vndas.
Scrutantemq. animos, fido foret alta recessu
De se fixa suis quænàm sententia; non tu
Cunctanter, non ambiguo sermone, tonantis
Vociferans prolem Patris, & fastigia morem
Humanum suprà conscendens, præmia tanta
Digna fide, & tanta fers digna oracula voce.
Quem fida statione cupis seruare, tribusq.
Excubijs, summo tentoria figere monte.
Nec deserturum duræ inter præscia mortis
Dicta voues; interq. dapes iuratus, & vnà
Commoriturus abis. Mox agmine circumseptum,
Nocturnoq. dolo, euigilans vbi cernis, in hostem
Impete fulmineo abriperis, mediamq́. cohortem
Irrumpis gladio, & specioso vulnere truncas
Tendentem contrà, & resupinum, & dira trementem.
Ast vbi te vox increpitat, sanabile vulnus

Quæ

Quæ facit, & dirimit pugnam, atque exterminat enſem:
Quando alijs peragenda armis eſt cauſa ſalutis:
Ilicet inſequeris tacitus per triſtia raptum
Supplicia. Et poſtquàm caſu tremefactus acerbo,
Ante focos frigens, potuiſti voce negatum
Diſſimulare Ducem, ſed quem non corde negares;
Continuò lacrymis fluis, eſt lugere voluptas
Sola tibi; & fletu, ſis quamuis Petra, liqueſcis;
Et liquido fletus diffindis marmora ſulco.
Eheu, quò diuerſus abis amor? hactenus en quò
Intemerata fides? Sedenim depoſta ſepulchro
Ad ſpolia accurrens, licet à præeunte ſecundus
Pergis iter, prior ingrederis. Liberrima ſemper
Concilio canis in medio; gentisq. ſupremus
Rector Idumææ, nil non meditaris; ab alta
Omnia ſollicitus ſpecula circumſpicis. Et iàm
Imbueras Aſiam monitis, ſedemq́. locaras
Vrbis in Antiochi gremio; Iàm ſacra ferebas
Vrbem ad Romuleam. Fœlix ò Appia, tanto
Semita prima Duci. Patuit noua forma Triumphi,
Pauperies, durusq. ſenex. Stetit horridus Heros
In baculo, hirſuta & zona; cui frigora, cui Sol
Exurunt artus; ſed longè ardentior vrit
Intus amor, populis pietas & nata fouendis.
Talis eras. proh quantum inſtar! Quæ gratia! plenus
Teque ipſo, plenusq. Deo. Quiq. arcibus infers
Romanis Cœlum, & cœleſtia munera; egenus,
Intonſusq. hirtusq. genas, & tempora nudus
Incedis. Tamen hunc te excepit Roma, profanas
Euertentem aras; cultus, ac Templa nouantem,
Celſa reclinantem; rerum inter fluxa, perennes
Fun-

Fundantem ſedes, atque immortalia Regna.
At Tuba per gentes latè, prænuntia vitæ,
Ediderat ſonitum intereà, populosq. replerat
Ingenti crepitu, & diuino pectora pulſu.
Sic Romana tibi fuit intrà mœnia præſto
Europæ, atque Aſiæ Doctor; Vas grande ſupernè
Manantum Charitum: Vox imperterrita: Præco
Sydereus, tecum pariter ſub fine laborum
Supremo, hanc decorans Vrbem ſtatione bienni.
Ille olim captusq. oculis, cœleſtia vidit
Arcana; & deiectus humi, atque in tertia raptus
Aſtrorum ſpatia, immenſo decoratus honore
Regreditur; vigili terras & lumine luſtrat,
Nùnc placidus, nùnc exerto ſed fulmine linguæ
Terribilis. Non alta illum, non hiſcere contrà
Audent ima ſoli, radiat dùm fulgure diuo.
Verùm humilis, ſupplexq., viam quà monſtrat Olympi,
Circumiens; cineri, atque fimo ſe vilius optat
Poſthabitum; gaudet plagis, it verbera contrà,
Et lapides; flagris vltrò nùnc obuius, & nùnc
Feſſus, inops rerum, per littora ſola, per arua
It profugus; nùnc per patulam ſublimè feneſtram
Pendulus, abrupto pelagi nùnc æquore geſtit
Naufragus. Et ſi quas vi tempeſtatis ad oras
Eijcitur; fontes aperit ſitientibus agris,
Tabificos curat languores; VIRGINE natum
Seruatorem hominum tàm pleno nunciat ore,
Trans mare longinquas vt vox penetrabilis aures
Contingat. Melite hæc dudùm miranda recenſet
Prodigia, horriferis Melite famoſa Chelydris
Olim; Vipereo ſed PAVLI dextera vixdùm

Singula, quæ de Melitenſibus PAVLI Apoſtoli prodigijs hìc delibantur, partim extant, partim ab incolis accipiũtur indubia fide vetuſtæ narrationis. Nàm totam

 Dente

Insulam millium passuum circiter sexagenũ, cõtinẽs, & contrectabile D. PAVLI miraculũ iure dixerimus.

Dente lacessita indoluit; sæuire dolorem
Hunc vltrà vetuit vulgò; & benefacta rependens
Pro morsu, propè desertam, sæuàq. Draconum
Peste laborantem regionem clade leuauit;
Æternùmq.locis hìnc, atque hìnc virus abegit.
Nulla venenatis iniuria, siue Cerastis,
Siue herbis posthàc: Aconito iniuria nulla est.
Quin curuo terram proscindens vomere arator,
Fulgureos serpentum oculos, lapidescere fuluo
Quos fert auro ætas, dentesq., & grandia rupto
Effodit ossa solo; quæ protinus, ipsaq. Tellus,
Excutiunt morbos venis infusa rigentes:
Certa vel incusso (mirum) medicamina letho.
Par fuerat sedenim, populos qui nectare Cœli
Ambrosio pascit, terris pepulisse venena.
Hunc tamen errantemq. locis, atque omnium egentem
Pauperies, iàm non turpis, sed pulchrior omni,
Ditior & gaza, comitatur sub duce Amore
Funera per medium, quæ propter plurima amatum
Suscepit Nomen, quod & omnia nomina suprà est.
Nomen, quod calamo, & lingua creberrimus vrget
Cordibus inserere, vsque regit dùm spiritus artus.
Quin, secta irriguo ceruix dùm prata cruore,
Puro, & lacte beat; Ter nomen frigida amatum
Lingua, ter insiliens cecinit caput. O, mihi fas sit
Sanguine conspergi vndanti, quo tactus & ipse
Percussor, potuit Christi inclarescere miles.

Tres D. PAVLI Fontes, lacteum humorem manifestè sapiunt; minus à primo alteri.

Quod possum tamen, ad triplices me semita lymphas
Ducat; quandoquidem est virtus certissima lymphis.
Lacteus ipse infans Amor, irrequieta volatu
Membra mouens, sitit; ipse suo tener vritur igne:
Immer-

Immergat triplici lactentia FONTE labella,
TERNO è FONTE aperit nàmq.vbera lactea Tellus.
Salue ò Saule, Heros Tharſenſis; vox tua digno,
Quippe triumphalis, fuerat ſacranda Theatro.
Talis adeſt Campo ſpecies, vbi meta petita eſt

PETRVS occiſus eſt ad Neronis Circũ. PAVLVS ad Aquas Salnias; vbi ipſa loci natura Theatrũ refert. Ad necẽ ſunt educti è viſceribus Capitolij.

Ambobus; Roma ambobus diuerſa Theatrum
Exhibet; in pugnam tales prodiſtis & ambo
Carceribus; Veluti cùm proripuere Quadrigæ
Incita multijugo ſeſe in certamina curſu.
Et tua conſorti gaudentia vincula PETRO,
Nonniſi Tarpeiam rupem, quæ ſola triumphis
Trita, cauosq. ſinus Capitoli inuicta decebant.
Ille diu grauidus tot Martis honoribus, ille
Parturijt Mons ingentem ſine more triumphum;
Parturijt geminas, quæ tangunt Sydera, Palmas:
Palmas, queis meritò celebrata ſuperbit Idume.
Quale fuit, geminos de carcere Mamertino
Inſpectare Duces, Herebòq., aſtriſq. potentes,
Per fora traductos media, & quà Curia ſurgit,
Quà deluſa ipſis Delubra inimica Deorum,
Inceſſu placidos, Fidei primordia, celſum
Relligionis opus, ſacro ſata ſanguine Chriſti
Semina, condentes proprio irroranda cruore?
O, mihi quis PAVLI è gladio det habere Coronam?

S.Io. Chryſoſtomi dictum.

Quis PETRI è clauis fixas Diademate gemmas?
Saluete, ò decus, ò noſtrum. Iam nùnc caput Orbis
Per vos Roma ſedens ſolio Regina verendo,
Priſcas temnit opes. Nàm quæ mox Purpura, quæ mox
Succeſſit veteri Maieſtas? Ardua Cœlum
Contingit; Cœli interpres; fidiſſima cuſtos
Depoſiti immenſi, ſacrorumq. arbitra; Regum

Edomitrix, Heroum altrix; amor ætheris alti;
Cocytiq. metus; Statio benè fida salutis,
Oraclum populorum, æqui iustissima sedes;
Vrbs, quæ vnà imperium, atque animos exæquat Olympo.
Nùnc, ea quandoquidem vestra est, & qui regit vrbem
VRBANVS Pater, in vestros effusus honores;
Ausoniam quæso Patriam, Ausoniumq. Parentem
Et seruate diu, & tutela efferte perenni.
Ille vbi conspexit primùm, se munere vestro
Pastorem accitum Gregis, & sublimè per auras
Sublatum famulantum humeris; qua luce Thaborem
Conscendens, nituit Christus fulgore niuali,
(Nàm lux anterior niueo illustrarat honore
Exquilias) Vaticani noua gloria montis,
Adstitit hìc, niue conspicuos circumdatus artus;
Conuertitq. in vestra suas vestigia plantas,
Ipsi quas posito vel Reges poplite lambunt.
Hìc vestrum in fœdus iurauit, supplice voto
Terque, quaterque rogans, gestis vt vestra referret,
Si fas, acta suis, vestriq. simillimus esset,
Iàmq. opibus fultum imperium, cum laude teneret.
Inde viro illuxit pietas, & gratia morum,
Flexanimusq. vigor, vis quæque per ardua fortis,
Ardens ingenium, generosa, & viuida virtus;
Cura vigil, graue consilium, mens prouida, rectus
Iuris honor, iugisq. labor; Sapientia, & ausus;
Maiestas, & amor; probitas, & norma regendi.
Heù quot diffidijs, quanto & discrimine, Regna
Christicolum verti doluit! Germania tristi
Ingemuit bello; Belgarum imperuia campis
Stat seges armorum; Mars, & Neptunus inundant
Quos

Quos simul. Hesperio, aut Gallo nàm quæ ocia, nàm quæ
Parta quies? Vtrique in amica est fœdera missus
Purpureus Iuuenis: Mox pacanda alter ad arma
Mittitur. Ipse sibi nunquam defletus abundè
Mincius, exhausto lacrymarum fonte, resedit.
Quid memorem fractos armis, animisq. Bohemos
Infractos? Nostrum quid signa Heluetica robur,
Heù male discissis inter se stantia votis?
Quid iurata Aquilam contrà, quidue agmina contrà
Austriadas? Lateri en Batauos, tergòq. Britannos
Infensos. Impacati sileo arma Sueci,
Hungaricosq. metus, trepidantem & motibus Istrum
Insolitis; Calpenq., tuentem & torua Pyrenen.
Ipse etiam Getico perculsus corda tumultu
Sarmata, quem tollit virtus, & gloria Martis.
Rhetica nàm sileo damna, & creberrima gentis
Damna Subalpinæ, atque tuos, Insubria, fletus;
Pàlloresq., atramq. famem, & ieiunia dira,
Tabentemq. luem, contactu & noxia fata;
Quæ trans, quæ Eridanum citrà, Venetùmq. per oras,
Et quà se Rubico, quà se pulcherrimus Auser
Inuehit, atque Arnus pelago; quà Felsina surgit,
Et quàcumq. locis varius patet accola; ab imis
Alpibus ad laticem Tiberinum; ab littoris oris
Inferi, ad extremas superi oras æquoris; omnem
Oenotriæ implerunt, seruato haud limite, tractum.
Vulgò etiam formido fuit, ne culta manerent
Itala Gothorum rabidos pastura maniplos.
Vndique personuere Tubæ, raucoq. boatu
Classica concrepuere; Vrbes custodia cinxit.
At non lethæos potuit custodia morbos,

Ler-

Lernæamq. arcere luem. Graſſante veneno
Per populos, cecidere atro tot millia letho,
Millia quot Syluæ foliorum, aut ſydere guttas
Demittunt hyberno Hyades, vbi Aquarius ingens
Sufficiat pluuialem Vrnam. Quin funera gentis
Qui poſſit numerare Italæ, numerabit & vndas
Ille mari in medio, & bibulas in littore arenas.
Dùmq.ſuis Regio anguſtum foret ampla ſepulchrum;
Et, poterant viuos modò quot nutrire, nec ipſæ
Poſſent extinctos Terræ iàm ferre; Latinis
Abſtinuit Libitina manum committere campis.

Vltrà Romanam ditionem, bello, peſtilentia, & famo; Citrà eamdem, Veſuuij montis terroribus, tota conflictata eſt Italia.

Tibris ſola fuit requies, & meta malorum.
Hàc lymphata tenus, ripa merſata ſalubri
Conſtitit eluuies, deferbuit ira; nec vltrà
Sæuitum eſt. Quin à tergo pulcherrima rerum
Parthenope, noſtro tuta & munimine, fœlix
Heu nimiùm poterat, nimiùmq. beata videri;
Ni rabidi ignitos vomitus experta Veſeui
Ponè foret, longè attonitum iaculata per Orbem
Funebres cineres, tremebundi oſtenta furoris.
Nobiſcum Natura modò, & Pax fœdera ſanxit.
Conticuere Tubæ, raucos preſſere boatus
Timpana; fertilibusq. vagata eſt Copia Terris
Omnigeno cornu. Vinetis Bacchus, & aruis
Debacchata Ceres; capiunt vix horrea meſſes.
Non atrata nurus infecit funere veſtis;
Non hìc pompa frequens funalia duxit; amatum
Nec ſponſi nomen, nec nati, exercuit ora
Materna, aut innupta, & lamentabile carmen.
Muneris id veſtri totum eſt; Vos ſydera iniqua
Vertitis en aliò; & clades depellitis vltrò

Ab Latio; Latijq. Parentem commoda obire
Noſtra datis, ſeſeq. parem dare robore magnis
Conſilijs; externa mares & cuncta refertis
In curas. Hæc vos, & per vos Numen amicum
VIRGO decus Cœli, niueæ cui thura beata
Fumant Exquiliæ, atque aras donaria complent.
Ergò, nàmque Tholo, & thalamo ſublimè peracto,
Illa fuit PAVLO primus labor: Haud minus ipſi
VRBANO princeps, & maxima cura fuiſtis.
Ille quidem, Latia cernens ditione ſalutem
Seruari, indè ſuis aliena laboribus arua
Pace ſeri, & meliore frui regna extera cultu
(Nàmq. ea cura coquit); Tantorumq. obice nullo,
Et reus, & compos votorum; Nil, niſi veſtrum
Cogitat in decus; Et Templo, quo non videt vllum
Siue Italis, ſiue Externis auguſtius oris,
Noſtra, Patrumq., atauùmq. ætas, & priſca Vetuſtas,
Succedit medio; Hìc toto in vos pectore verſus,
Queis ſuprà, gemino ceu cardine, vertitur omnis
Chriſtiadum moles, vobisq. innititur omnis,
Ceu geminis circùm acta polis; Cœleſtia mente
Concipit; attentatq. manu terreſtria buſta:
Interiora ſolo quæ ANACLETVS condidit alto
In veſtri monumentum obitus, quà prodijt ortus;
Nàm quæ ſumma dies, æterni eſt Lucifer æui.
Antè immane ſolum fuerat, crebràq. Neronis
Cæde profanatum horrebat, ſemperq. cruentum.
Per vos dira loco pulſa eſt infamia ſedis.
Nàmq. furens animi fœdus mirmillo, Theatri
Dedecus Auſonij, & ſceptro ſucceſſor auito
Æternum opprobrium; ſuccenſa protinus Vrbe

Exquilinam VIRGINEM Vrbis Tutelarē Paulus V. Pont. magnificè ornauerat. Vaticani Principes VRBANO Pont. exornādi fuerunt.

Bac-

Bacchatur; Solesq. nouem tecta ardua pastis
Exultat flammis, nitidòq. extinguere Romam
Igne parat. Tùm quas lambunt incendia moles,
Cœca ruunt; Linguis hoc ille voracibus Vrbi
Acrior insultat, quò perfidus aure maligna
Exhaurit gemitus miserorum, & tristia planctu
Prodita fata inhiat. Flamma est sitis aucta cruoris.
Tùm super Exquilias Turri speculatus ab alta
Indignum excidium, Vulcania funera, sedes
Lapsantes, tecta horrisonùm plangentia: gaudens
Expleriq. animum nescit, Tragicosq. boatus
Intentat ludo; & Cythara mitratus eburna
Personat Iliacos casus, & Pergamon ingens.
Talia sacrilegus ciet ad spectacula, longùm
Execranda, oculos terrarum, & lumina Cœli.
Compita prætereà ciuili sternere clade
Cogitat, & caueis frendentum emissa Ferarum
Millia, in elapsos flammis agitare Quirites.
Sed monstro fuerat non bellua sæuior illo,
Obuia quæ exciperet nil tàm furiale merentes.
At tanto commoti ausu Populusq., Patresq.,
Auctorem sceleris damnati ad iusta reposcunt
Supplicia; id fora conclamant, id fumida Templa,
Mœniaq., ambustis & hiantia culmina pinnis.
Dissimulat diuersa diu, & vix orsa tuetur
Effera. Proripuit tandem, & præfatus amorem
Romulidas propter vigilem, mendacia vulgò
Iactat in insontes, verbisq. edicit amaris
Christiadas scelerisq. reos, & deuouet Orco
Legum euersores, turbantesq. omnia furto,
Pendentis nuper ligno raptoris alumnos.

Tùm

Tùm dolor exarſit furijs, ſubit incita magno
Cùm fremitu rabies; Chriſti & noua germina ſuadet
Vellere humo, ſegetemq. manu exturbare nocentem.
Quæſitor gladium ſtringit Nero. Funera Circo
Immerita eduntur; Non vna eſt mortis imago.
Sæuitur ferro, atque Feris, ſæuitur & igne.
Primùm ſanguineis hìc eſt agitata procellis
In pelago irarum tua, PETRE, interrita Puppis.
Heu dirum ſcelus; horrifica ſtant Ludicra cæde;
Sæuitiem irritat Pietas: riſumq., iocumq.
Exercet laniena ferox; Et ſanguine puro
Alluit Euripus ſceleratam impurus arenam.
Spectandi ſtudio concurritur. Occupat omnem
Conſeſſus Caueam; infandum noctesq., diesq.
Continuatur opus. Talis væcordia pubem
Detinet inſomnem; feritas dùm cœca tenebras
Excutiens, auget. Non hæc funalibus actis
Noctem arcet, ſed viua virùm pice corpora pingui
Imbuit infundens. En quo fera vulnera mulcet
Vnguento. Exin, diſpoſitis per crebra tigillis
Interualla, apices religat ſuſpenſa per altos.
Paulatimq. igni inflammans, diffundere terris
Dat lucem, illuſtreſq. animas effundere Cœlo.
Ardua ſic Virtus, alienæ haud indiga lucis,
Digna fuit modò viſa ſua clareſcere luce.
Barbara non alio potuit fulgere paratu
Clarior impietas; Non & victricia Chriſti
Primùm alijs decuit facibus rutilare Trophæa.
Ergò infame ſolum, generoſis trita palæſtra
Per ſcelus athletis, rabidi poſt fata Neronis,
Cultus in veſtros ANACLETO rite ſacratum eſt.

Iàm Capitolina prodiſtis rupe, Triumphis
Quæ meta vna fuit; cineri nùnc debita veſtro
Planicies, olim ducendis lecta Triumphis.
Nec tantum celebri Campo largitur honorem
Romula quadrijugo gradiens Victoria Curru,
Quantum funereo tumulata hæc oſſa Sepulchro.
Nec radiat tantus medio Sol igneus axe,
Quanta fluit cinere, & cæcis lux dia cauernis.
Tempeſtas quin omne ſequax impunè Theatrum
Diruit; at Tumulo extanti, vel ſæua, pepercit.
SYLVESTRO donec ſacrorum Præſule, Magnus
Hàc ſubijt CONSTANTINVS; Non ille relatis
Mezenti trucis exuuijs, Capitolia ad alta
Egerat aſſueto pompam ſublimis honore;
Sed Vaticano victor ſub Colle, ſupinas
Conſtiterat cùm voce manus ad ſydera tendens;
Et geminùm monumenta Ducum veneratus, eodem,
Quo iàm Tarpeias Aquilas prodire dabatur,
Stare iubens Campo, CRVCIS & victricia Signa
Auſpicio regnis ſtatuens adhibenda futuris,
Cœca triumphali decorarat marmora pompa.
Poſt vbi Sol duodena Orbes circùm aſtra recurſum
Egiſſet totidem, cœleſtes faſſus amores,
Perſoluitq. Deo grates, ſumptoq. bidente
Sacratam effodiens Tellurem, hìc Templa locauit
Immenſa, & centum immenſis auguſta Columnis.
Munera quin etiam ſuperaddit, iugera opimi
Magna ſoli, cenſumq., argenti pondera, & auri.
Templa nouo cultu poſtremum inſtaurat IVLVS,
Alter qui à primo, non vlli eſt laude ſecundus.
Et poſtquàm mirando operi, centum amplius annos
Arti-

Campus triũphalis hic eſt.

Ità aſſeuerat in ſuo opere de ſeptem Eccleſiis, poſtremus omnium Seueranus.

Pulchrè hic locus erat Cõſtantini lepra ob dilatũ toto hoc tempore Baptiſmũ, & balneo ex infantium cruore apparato; viſioni ſimul Apoſtolorum, ſalutari Lauacro, & alijs, quæ plurima, breuitatis gratia omittuntur hoc toto carmine, licet ad eius

Artificum accelerata manus, properatus & ipſis
Principibus ſumptus dedit, atque induſtria finem;
Tùm Pater antiquo ritu, & quo more ſacrarat
SYLVESTER primùm, ſub luce VRBANVS eadem,
Ternis, atque decem ſæclis, ternisq., decemq.
Elapſis annis, iterum inſtaurata dicauit.
Nec requies, animisq. modus; Scrutatur inhærens
Abdita Terrarum Pietas. Nàm, ſiquid ab imo
Exeſum, reficit; rimas operoſa labantes
Confirmat; latera, & tenues compaginat arcus.
Sic demùm VRBANO ſub Principe grandia buſta
Ambit opus firmum, & ſolidat penetralia cœca;
Fundamenta nouat; Conclauia fulcit; vbique
Conſulitur; quadro denſatur marmore fornix.
Quippe datum eſt cineri Templum, & Teſtudo ſuperbit
Ob Tumulum, ſeruitq. humili obſequioſa latebræ.
Ergò hæc in medio ARA ſolo, & Teſtudine fulgens
Ardua ſub media, Tumulòq. impoſta ſupernè,
Scilicet ipſa opus eſt operum; meritoq. labore
Ornatum ingentem, & ſibi ſuſtentacula poſcit;
Hìnc validis meritò ſub terram eſt niſibus itum.

Splendorem peropportunè facientia.

An. ſal. 313. S. SYLVESTER ſacrauit Vaticanã Aedem. Rurſum, elapſo milleno, & nono cõſecto curſu 313. annorum, Anniuerſario die ſacrauit VRBANVS Põt. VIII.

Sæpè equidem dixi, teritur defoſſa ligone
Dùm rigido Tellus; animoſa abſiſte iuuentus;
Nàmq. haud Theſaurus mortalis; Munera Olympi
Seruat humus; Violare nefas; Sunt agmina, ſunt hìc
Excubiæ Superùm; Quantò penetratis ad Ima
Inferius, tantò propiora acceditis Aſtra.
Hæc ego; Sed quamquàm horror init, tenebroſaq. circum
Terrent clauſtra; cauis tamen ardent corda cauernis:
Stat rupiſſe ſolum, & cuneos ſolidare latentes,
Arx tentata Poli quibus obſidione tenetur.

Nàm fundamenta plus nimio alta agi videbãtur, cui tanta futura moles ignorabatur.

Scilicet hic labor eſt, cineres munire beatos,
Subſidiumq. aptare locis, atque addere robur
Parietibus, caueisq.; vt poſſint ordine pulchro
Congeriem æratam, pondusq. immane, Columnas
Tortilibus flexas ſulcis, ſparſasq. tenellis
Inter bracteolas pueris, Apibusq. referre.
Nexasq. ære trabes, fuluumq. ex ære lacunar,
Ætherio radiatum auro, & fulgore Columbæ,
Quodque manus phrygio prætexit dædala cultu
Ditatum largè, & Cœli iàm parte refertum:
Pendentesq. ſinus, fluitat quà fimbria circùm,
Deſuper & pueros, inſignia nota gerentes:
Tùm ſuper impoſitas moles, & molibus altis
Pægmate diſpoſitis quadrato, extollere in auras
Splendida Cælituum ſimulacra extantibus alis,
Ore palàm ſonitus viuo meditata ſalubres.
Necnon victrices, ſublimia germina, Palmas,
Victrices paſſim Lauros, monimenta triumphi;
Quadrifidosq. apices, vbi ſe curuata ſupinant
Culmina, contorto coeuntes vertice, quantum
Planicie poſſint, abrupti turbinis inſtar
Impendente, Crucem ſinuoſis flexibus actam,
Atque Globo ſuper, atque Apibus per mutua nexis,
Oſtentare ſolo, inde anſam præfigere Cœlo.
Hæc illa eſt nimirum Aedes, renouataq. ab illa,
Cuius ab ignotis venerata eſt limina terris
Haud numeranda manus Regum, ſoluitq. tributa,
Regnaq. ſubiecit donum. Pars, auſpice PETRO,
Ante aras optata petit diademata fronti.
Pars famulata Deo, rutilam diademate frontem
Nudant, & rigido accincti luctamine, vitam

Inno-

[a] Innocuam Clauſtris addicunt, plurima Templum
Quæ ſtabant circùm. Rex, ſeu Regina, peroſi
Luxum, aduentabant: ſepta hæc, ſiue illa ſubibant.
[b] Quot veniunt vno peregrini ab littore Reges,
Linquentes Thulen? hoc arſit Oſuuius æſtu,
Cnutus, Etelſtanusq., Odoardus, Cedual, Ina,
Richardusq., alijque. Simul patria arua Britanno,
Arua Calædonio linquuntur: ab Orbe Sicamber
Venit Hyperboreo, & Scythicus iàm non ſatur acto
Europæus equo: pompam duxere frequentem
Saxones, & Morini. Rheno Tiberina fluenta
Supplex antètulit Boius; Deſcendit ab Iſtro
Dacus, & effuſi ſacræ dant oſcula Terræ.
[c] Colchida deſeruere alij: Bizantidos oræ
Sæpè iubent alij longinquas comminus arces
Hanc Fidei venerari Arcem. Veneratur & Hoſtis
Vandalicus. Theodora furens hanc excipit Ædem,
[d] Hanc & Alaricus, dùm ſingula vaſtat; Et ipſe
Mœnibus inſultans Romanis Tothila; Tuq. ò,
Longobarde ferox, cædem qui, & vincla minaris
Romulidis. Frendens legio nàm Ciuibus inſtat
Direptura domos, altèq. hauſtura cruorem.
Sed, mare ceu tumidum prætento lumine placant
Conſpecti Oebalidæ gemini, cùm Caſtore Pollux;
Continuò & peſtem feſſis à nauibus arcent;
Tùm trepidi voces iactant ad ſydera nautæ,
Et plauſu ingeminant grates, orantq́. ſalutem;
Haud aliter truculenta Phalanx, & clade futura
Effera, concuſſam excierat rumoribus Vrbem
Vndantem horrificis, & iàm vicina gementem
Excidia; Aſt vbi conuerſis occurrit vterq.

a Complura circà Aedem Clauſtra, religioſos viros, & fœminas continebant. Quibus vtrũque genus regale ſe addixit.

b Inter Reges numerantur è diuerſis Regionibus, Cedual, Cohẽredus, Offa, Huno, Ina, Rachis; Inter regales fœminas, Eadburga, Vuisburga, Agnes Imperatrix, & aliæ nõ pauca.

c Nõ temerè, aut fortuitò recenſentur hæc locorum nomina, & Regum, quorũ eſt ſingillatim præclara Hyſtoria, Vaticani Tẽpli cultum, ac venerationem reſpiciens.

d Hæc, & his ampliora, ſingula ex Annalium fide. Alaricus Gothorum Rex: Vuandali: iterum poſt centũ annos Gothi, in Vrbis direptione, SS. Apoſtolorum Baſilicas omni iniuria prohibuerunt, Si qui eò confugiſſent, ne-

Men-

minem lædi; si quid inde ablatũ foret, eòdem omnia cõportari, Edicto iusserunt. Id quod solemni militũ pompa factũ est. Vasis quibusque preciosissimis in hoc Templum publicè rependis. Theodora Augusta, præcipiens, ad se Vigiliũ Pont. abduci captiuum, hũc modò perfugij locum excepit.

Mentibus irradians Heros, quorum ossa quiescunt
Hoc tumulata solo (neque enim trux Atthila quondam
Sustinuisse iubar, nec flammas ore minaces
Quiuerat); Extemplò pauidi posuere tumultus;
Instaurati animi, & plausu resonantia Templi
Concaua. Tùm grates puro canit ore Sacerdos,
Et lætæ matres, & ouantes voce Quirites.
Ipse Luitprandus, proiecto stemmate Regni,
Et sceptro, & pariter gladio, submissus ad Aram
Exuit auratam Clamydem, & regalia pronus
Inuictis Ducibus sacrans insignia, pacem
Largitur, pacem ipse orat; mentemq. superbam
Flexus, humi madet acclinis, surgitq. Sepulchro
A diuo rediuiuus, opèq., animisq. refectus.
Fœlix, exuerit si nullo hanc tempore mentem.

Nàm post decennium, iterum vastaturus accessit. Cæterùm, de omnibus Templi huius violatoribus palàm à Deo sumptũ supplicium, hystoria testantur.

Sed non vlla frequens magis, aut reuerentior, Vrbi
Transmittit Regio Reges præclara videndos,
Relligione Patrum, & propria virtute decoros,
Inclyta quàm pietate olim, deuotaq. sacris
Anglia. Proh lacrymæ, proh & dolor! Insula MAGNO
GREGORIO pridem studijs quæsita supremis;
Incrementum operis Christi, Fideiq. Latinæ
Propugnaclum ingens, tanto spes digna Parente;
Heu vilem ob curam, proprij correpta furoris
Turbine, concepit lethum; deuictaq. morbo
Ipsa suo, penè est demersa, extinctaq. penè est
Exitio (infandum); cessitq. furentibus Annæ
Incestæ facibus, fax ipsa, plagæq. oriens lux
Occiduæ: Extinctum Oceano & quæ proxima Solem
Mergit Atlantæo, funesta incendia latè
Protulit: heu misera Ausonijs spectacula terris:

Equè

Eque ſuis falſum damnis tenebroſa nitorem
Excitat. Ah lacrymis noſtris modus; ah modus ex te
Sit flammis miſeranda tuis; Veſtigia retrò
Quin relegis ſeruata? Quid ò, Romana moraris
Gaudia, Romanis olim vt mora longa maniplis?
Quin noſtros iterum, atque iterum generoſa precaris
Amplexus? dolor ah Matris, lacrymæq́. Parentis.
Inſula bellipotens, quondam dilecta propago
Chriſtiferæ Sponſæ; tu noſtri terminus Orbis,
Tu decus Europæ, Solis tu ſola cubile:
Ne tenebris aſſueſce; tuus tibi limina PETRVS
Pandit adhùc; Tantùm ò libeat tibi lumine PETRI
Perfundi, atque orare Ducem, veniamq́. precari,
Nec centum totos expleſſe erroribus annos
Iactatam pelago, tumidos contemnere fluctus
Cùm valeas. Age clariſonæ virtutis alumna,
Prole virùm fœlix, melioribus vtere tandem
Conſilijs. Dudùm Henrici, dudùm effera Eliſæ
Orſa luis. Reſtincta ſatis ſit ſanguine tanto
Flamma ferox; cinere ipſa tuo renouabere; Tantùm
Pœniteat geſtorum, auidam emerſiſſe periclo.
Aſpice, neſcio quid ſoboles diuerſa ſerenum
Arridet, fors antiquas exoſa procellas;
Mitius ingenium, mutata & Prolis origo
Omina finitimis portendit candida ab oris.
Sic noua Regali conſurgant germina virga:
Sic precor, illa manus, quæ clauum dirigit, Arctos
Romuleas ſeruet curſu, non æquore mergi
Arctos Oceani metuentes, clara ſed alto
Sydera in Oceano, & nigra fulgentia nocte.
Illa manus, ſacra cupidè quæ poſcit ab Vrbe

Et

Nàm Romæ ab exteris, ſæpe Regio nomine conquiruntur tabulæ illuſtrium Pictorum, Statuæ, & Monumenta operis antiqui.

Et tabulas operis mirandi, & ſigna laboris
Inſculpti; Simul ò, tabulas depoſcat, ab vndis
Naufraga quæ ſeruent populorum examina, veræ &
Cordibus inſculptos Matris conquirat amores;
Diuini Simulacra Magiſtri, & ſigna ſalutis.
Non tamen Heſperio Pietas, non anxia Gallo
Defuit. Ille diu titulos, & nomina PETRI
Inſcripſit Regnis; Hic PETRI ad limina Reges
Exhibuit. Comitatu ingenti CAROLVS ingens
Ter, quater almum aſſueuit iter. Vix culmine ſummo
Proſpexit ſacrum longè extrà mœnia Templum
Reiecto pedes ibat equo. Vix Limina campo,
Proſpexit medio, deiecto cernuus ore
Suſpirat, flexòq genu, procul ardua ſeruat
Atria; Marmoreosq. vbi ventum, non pede preſſos
Ille audet temerare gradus; ſed poplite calcat
Alterno: Turba, & circùm plaudente Quiritum,
Limina qui Regno clarus ſubit, inde recedit
Clarus & Imperio. Conuerſo hìnc cardine rerum,
Helleſpontiacas attollit Sequana Laurus;
Hinc & Cæſareos faſces, Latiasq. ſecures,
Indigenas meritò, generoſi voce LEONIS,
Eſſe iubet PETRVS nil tale vouentibus antehàc
Alpibus, Auguſtamq́. Aquilam ſe iungere Gallo.
Paupere ſic PETRVS cultu progreſſus ad Vrbem,
Dat Trabeas, adimitq.; Eius Romana pependit
Ales ab auſpicijs, eius quæ Oriente ſub ipſo
Fida diu implorauit opem, gratesq. rependit,
Vngue domum referens victricia ſigna cruento.
Ipſe cathenatos Tunetani effringere poſtes
Promeritus Nuper Regni, Laus Maxima gentis

Hiſpaniæ Regna, antequā ad Saracenos deuoluerētur, à pijs Regibus Gothis B. PETRO donata ſunt. Idem de ſuis Regnis Angli, Saxones vtrique, & alij multi tranſegerunt.

Poſt Romani Imperij diuiſionē diu inſignis extitit pietas, & cultus Orientalium Imperatorum ergà Ædem Sancti

CA-

CAROLVS Auſtriacæ; inde redux, Tibi, diue, Trophæum
Cœlipotens, vectesq. ſacrat, victasq. cathenas,
Regnorum & Claues; reſeras qui Clauibus aſtra.
Quid facti, infectiuè argenti, auriq. talenta
Sacrantes Heroas, & eloquar Heroinas?

PETRI; vndè inaugurantes bella, & auſpicati victorias, eòdem vota, & munera perſoluenda tranſmittebant.

Nec te prætereo, priſcæ noua gloria Mantus,
Italidum decus, haud titulis æquabilis vllis,
Inclyta MATHYLDE, pietate interrita, & armis.
Quæ nullo, niſi magnanimæ virtutis amore
Fœmineos incenſa animos, nil anxia prolis,
Cœlibe ſub vita: pariter Cęleſtia facta
Mente agitas, implesq. opere; ac ditione profuſa
Ingenti, Auſonijs gaudes tua nomina Faſtis
Inſcribi; & tantum agnoſcens generoſa Parentem,
(Proh decus emeritum!) Sancis Patrimonia PETRO.

Quid loquar ad Templum properantes agmine multo
Graiugenas dudum? Feſta quid luce quotannis
Hanc varias cultu, varias & moribus Ædem
Complentes referam diuerſo ex Orbe Cateruas?
Multùm hæc Arctois, multùm laus debita Eois,
Debita & Heſperijs. Nec verò has Aduena valuas
Aduentu primo ſuetus penetrare; ſed ante
Veſtibulum geminare preces; tùm luce ſequaci
Templa ineunt. HInc mos pergendi ad LImina dictus.
Famaq. vulgabat, per cœca ſilentia noctis
Cœlitibus Sanctum affuſis rutilare Theatrum;
Fulgidaq. adſuetas in longum ducere pompas
Agmina, tàm ſpatio in medio, quàm Altaria circùm.
Atque ea relligio ſedis, probitasq. Colentum,
Vt ſolo famulantum Aedi ſurgentia iuſſu,
Languida ſe extulerint membra; Et nùnc aurea ſacro

Fuit & illuſtris Græcorũ omnium pietas ergà Sanctiſſimos Romæ Principes.

Honorificũ est Regibus, adscribi Canonicorum cœtui Basilicæ Vaticanæ. Inter quos postremi memorantur, Carolus V. Imperator, & hodiernus Poloniæ, ac Sueciæ Rex Vladislaus Sigismũdus.

Templa ministerio, si quando ad Romula Reges
Mœnia deuenere, frequentant; Syrmate primùm
Deposito, sumptâq. toga; tabulisq. reponi
Nomina curantes, læti demum Vrbe recedunt.
Verùm, atra sub nocte, subit quæ infensa tenebris
Solis ad Occasum Æterni; Funalia latos
Illustrant calles; tota hùc concurritur Vrbe;
Seu toto cernas hùc veriùs Orbe ruentes
Christicolas; & opem miseris poscentia rebus
Agmina Funigerùm, & sua verbere membra domantum
Sanguineo. Nota est pietas; sed noscere non est
Ora, manusq. virùm, duris quæ noxia flagris
Flagitia expendunt, gemituq. piacula poscunt.

Tria hæc Diuinæ Charitatis symbola, frequenti populo statis diebus sæpius ostenduntur.

Se cuncti strauere: obtutus desuper almos
CRVX reficit; veniæ optatam tùm LANCEA venam
Recludit; recreant dia sub imagine VVLTVS
Vnigenæ: admiranda ipsi spectacula Cœlo.
Hinc genibus sola trita olim, labijsq. petita
Concursu ingenti; hìnc nudatis marmora plantis
Ipsa videbantur caua, poplitibusq. piorum.
Quàm meritò adiunxit PAVLVS noua culmina Templo!
Sic vetus VRBANO sub Principe gloria creuit,
Dùm interiùs curatur opus. Laus summa, Sepulchri
Luce Aedem decorasse; Ornatum prisca recentem
Poscebant merita, interitus quæ nescia: Viuit
Nàm Tumulo, ceu Templum anima: viget abdita centro
Vis, molem intùs alens. Alij, ceu corpore vasto
Curarint artus. Immensi corporis id cor.

Magne hominum custos, qui non molitus honores
Ossibus occiduos, opera immortalia texis;
Ecquid adhùc cineri æternùm mansura theatra,

Aeterna & fluxis ſtatuis Tentoria terris?
Hîcne quies tàm longa? neque hac tellure putaſti
HEROAS geminos ſupremum in lumen ituros?
Quis labor, hos nunquam caſuro ornaſſe Sacello?
At video, quando his Superùm conſortia inhærent
Sedibus; inſtructàq. via hìnc ſucceditur Aſtris:
Iure incorruptum Thalamum, & longæua quietis
Blandimenta paras; plaudentes vocibus vltrò,
Plaudentes alis Vigiles; vmbracula celſo
Pendula circuitu; Atque ſuo munimine firmam
Stare iubes molem fœlicia clauſtra tuentem,
Theſauros auidè ſeruantem, atque oſſa fouentem
Frigida, relliquias dulces, dulcesq. Parentum
Amplectentem artus. Nil aere perennius: Ergò
Ænea compago ſurgit molimine aheno,
Nulla abolenda die. Sat fulmine tacta, ſuperbos
Arguerit Turris ſonitu confuſa Gigantes;
Hìc ſe demiſit Pietas; Victoria maior
Emergit ſurſum. Natiuo hìnc ceſpite ſurgunt
Frondentes Palmæ; gradibus vicina petuntur
Sydera ſubſtructis; hæc ſunt contermina luci
Fulcra; his Cœlicolæ affines; hàc itur ad axem.
Intereà laudesq́. canit renouata, tibiq́.
Innumeras reddit grates tua Roma, nec vnquam
Reddiderit dignas, aut te laudarit abundè,
Olli ſit robur licet æneum, & ænea ſit vox.
Nec ſeſe agnoſcit, tanto viget aucta nitore,
Maieſtate potens; nec ſe vetus illa ſibi ipſi
Iàm conferre audet; ſua nec miracula iactat,
Parcior aut iactat, præfertq. recentia priſcis.
Non tibi ſat fuerant & propugnacula paſſim

Quæ afferũtur de Sũmo Põt. VRBANO VIII., oculis exposita, nulla egent explanatione.

Per terras, passim mediam constructa per Vrbem;
Et validis instructa armis ingentia Septa
Præsidium in nostrum, numerosi & roboris arcem,
Prodeat vndè ferox subito Mars Milite fretus.
Non detracta solo, quæ quondam Consule Marco
Ærea porticibus pendebant Tigna, sine vsu
Lurida post, & fœda situ, cessuraq. riuis
Fusilibus murale in opus; reboantia tandem
Cum tonitru tormenta, & mœnibus apta tuendis.
Quippe vomunt flammas, & belli fulmina, nunquam
Ictibus ambiguis; vincendiq. imprimit omen
Hinc VRBANVS, & inde suis Agrippa metallis.
Non satis, hæc inter tutamina, milite denso
Insedisse diu fines, Oleamq. cupitam
Excepisse armis; Duplicis non Pallados artes
Et gestare sinu, & tractare vtrinque paratas.
Quamquam ea mens sola est, populorum pace medelam
Applicuisse malis, quæ non mucrone residunt
Vulnifico; NAmque est firmum Concordia vallum,
REgna virent Olea, PAx murus aheneus ipsa est.
Non satis & curata Salus, depulsaq. longè
Dira fames, & sæua Lues; Ni, longa tumultus
Finitimos inter cùm feceris ocia nobis;
Verteris in pluuiam cùm fulgura; Monte Quirini
Regales cultus instruxeris, & noua CAIO
Thura tua fument dextra, noua Pallantæo
Thura SEBASTIADÆ, atq. Ædes tota Vrbe frequentes;
ASTRÆAM Cœlo reuocaueris; obside vt illa,
Iamdudum resides teneat rubigo Secures;
Nulla intrà muros grassetur, nullaq. circùm
Sæuities, siue vnca manus, seu lethifer ensis:

(Quod

(Quod ſæclum decet VRBANVM, ſæclum decet aureum,
Mellifluis animatum Apibus); Poſtquàm agmine pleno
Cycnos excieris Tiberinæ in margine ripæ,
Caſtalidasq. tuam Muſas traduxeris Vrbem,
Et ſeptem in iuga des bifidum conſurgere Pindum;
Per te læta ſuo Polycleto Roma, recentes
Aſpiceret vultus, è duro marmore ductos
Molliter, ora virum viuos ſpirantia mores.
Et ſtudia hæc almæ tandem inter mitia Pacis,
Cerneret ardentes Cœleſtum ex ære Corynthi
Conflatas ſpecies, & dulce loquacia Signa;
Auguſtum & Thalamum, poſitasq. iubente Columnas
Alcide meliore; vllis quas auſibus VLTRA
NON LICET humanos aditum ſperare labores.

Quàm enim Artifici nō peregrinum eſt opus marmoreum, tàm in ſuo opere peregrinus eſt Artifex.

Magne Pater: verſo niſi per te cardine Cœlum
Clauſum olim, reſeret fidæ ſua Limina genti;
Ni bifores PETRVS det Ianitor eſſe patentes:
Se rutila & PAVLO reſerarint oſtia iamtùm,
Cùm potuit tantam ire viam vel ſtratus: & Aſtra
Inſiluit, deiectus equo; cùm calcibus actis
Nequidquam in ſtimulum, tamen errabunda fidelem
Noſſe dedit cęcus cęca haud veſtigia metam;
Credo equidem, æratos Cęli ſe inflectere poſtes,
(Pulſa vt murali quondam trabe mœnia cedunt)
Aerea tàm ſolidæ pietatis machina cogat,
Nec ſeſe his gradibus diſiungere poſſit Olympus.

Maxime Pontificum, quem deſudata Myroni
Aera decent, pariterq. decent ſudata Maroni
Carmina; Quandoquidem non eſt qui carmine digno
Concelebret tua facta; operi nùnc adijce tanto
Vnum opus: Ingredere, & tute cane; nàmq. metalla

Te

Te fluxere iubente; fluent nùnc mella canente.
Te Patrem fecit Patriæ tutela, Salusq.
Publica; Te cultusq. noui, & mitissima iura
Augustum fecere; facit te Musa Maronem.
Si grauibus potuit curis miscere Camoenas
Melle fluens LEO, si DAMASVS; quod sacra subipsa hac
Marmora testantur Latebra; Quid muta cientem,
Ora Senem? Quid fatidici modulamina Regis,
Quid Moysis referam? Socians cùm Timpana cantu,
Agmine victrici innocuum circumstetit æquor?
Et tibi sunt Cytharæ dudùm, tibi plectra, fidesq.
Desuper. Ipse adytis Sophiæ, Plataniq. sub vmbra
Sedisti Graios inter; Tibi culta Lycei
Atria; cùm rorem intereà depasta rosetis
Terna Apis Actæis, aluearia nectaris almi
Conderet ore tuo; atque suam Facundia sedem
Sisteret ore tuo, fundens gentilia mella.
At tu nectareo Dircen, montesq. pererrans
Aonas eloquio, facilis supera ardua cantu
Scandis, Stellatamq. Lyram sortitus, eburno
Fila moues plectro, & rutilum transcendis Olorem,
Admiranda sonans. An non properasse videntur
Cœlicolæ in tua dicta? An non Proceresq., Ducesq.
Isacidum de gente? Tuo nùnc personat ore
Et Moyses, & quem memoraui, Regius Heros;
Nùnc VATES, REGESQ. alij;&,quod culmen honorum,
REGINAM Superùm ipse tua das voce canentem
Audiri, Galilæa super montana beatas
Permulcentem auras, Anima dùm feruida tota
Sternit sese humilem in grates, & laudibus effert
MAGNIFICIS Dominum, Dominæ qui se abdidit aluo.

Aluo

Aluo Virginea Genitricis, cuius adornat
Luna pedes, cuius Cœlum veſtigia adorat;
Claret inaccesſo famuli quæ Solis amictu;
Quam lecto fulgore Aſtra & duodena coronant.
Nàm ſi Sol veſtit, quidni ſocia Aſtra coronent?
HÆC mihi ſit fandi finis, quæ eſt vna bonorum
Terminus omnigenum; HÆC finis, quæ ſola Salutis
Principium; quæ Fons Charitum, Virtutis Origo,
ARA animata DEI. Iàm nùnc procumbere ad Aram
Mens ardet, tacitæq. offerre ſilentia Muſæ,
Et tacitos ignes, incenſi & cordis amores.
Hìc prece flammata, hìc animis, hìc mente litandum.
Intereà curſu innocuo velit, & pede certo
HÆC eadem, te magnanimum veſtigia Patrum
Tantorum intemerata ſequi; det ſydere amico
Expleuiſſe eadem longos fœliciter annos:
Pandat & emerito aſtra tibi; qui more Parentum
Amborum, Præſes Terrarum, & Clauiger vnà es,
Et Cœli Tubicen; Qui tandem Maximus ille
Vnus es, haudquaquàm cunctatus, at impiger in rem,
ARA his Principibus quo Principe MAXIMA ſurgit.

Quidni coronent ſydera, quam Sol veſtit? S. Bernard. Serm. ſuper c.12. Apoc.

De

De eadem ARA.

HIc fulgent Superi, hìc Coeleſtem tangimus ARAM,
Aſtrorum Octauo fluxile ab Orbe decus.
Laus, VRBANE, tua eſt. Fuluis ſolidata metallis
Hìc radiat, Coelo quæ modò ſydus erat.
Quis non hanc Cœlum meritò vulgauerit Ædem,
Quandoquidem Cœli hùc portio tanta fluit?

De Naui Piſcatoria B. PETRI in ſummo Templi pariete collocata.

DVC IN ALTVM. LVCAE Cap. 5.

O Nauis iactata vndis, ſed neſcia mergi;
Non te ſublimem naufragus error agit.
Fluctibus haud ſummis pendes elata; ſupernè
Non quæ circumſtant flamina, te abripiunt.
Nec iàm tu ſcopulos metuis, quam durior omni
PETRA animat ſcopulo, certáq. librat iter.
Sed mare deſpiciens, Coeloq́. euecta: quod Argo
Ficta refert, vero Sydus honore micas.
Ima aliæ ſulcent, pauidæ diſcriminis. hoc tu
Secura es pelagi, quò magis alta petis.

Ad eamdem.

QVi Clauum regit VRBANVS, te ducit in altum;
Altius & te, quàm tollere ad aſtra, nequit.
Ergo tuum poſthàc aliena haud ſydera curſum
Fida regent; alijs tu modò ſydus eris.

Ad

AD IOANNEM LAVRENTIVM BERNINVM, QVI VRBANI VIII. PONT. MAX.

Vultum, Vim, Maiestatem, miro artificio è marmore expressit.

SCulptor quid hoc ? VRBANVS anne Pontifex
Octauus ? anne Octauum erit miraculum ?
Vtrumq́. cerno. Marmor animatum vices
Refert beatas Principis, vices refert
Qui Christiformes. Duplici ostentum nota
Anceps, verendum, viuidum, arcanum patet.
Septena cedant. Orbis Vrbem maximam
Miraculorum maximum Romam decet.

Eiusdem Eximij Principis eximium Simulacrum.

QVid valeat, summo Natura in Principe pandit;
Quidq́. Ars, insculpto Principis ore, docet.
Illa virum fingens, Simulacrum expressit Honoris:
Viua viri simul hæc & simulacra refert.
Ille DEI, hoc opus Artificis. Nos tu, optime Princeps,
Dicto animare potes, hic te animare manu.

De eodem.

SEu memoras Patres, Patrum ſeu Signa recenſes,
Hunc modò Patrem effer, hæc modò ſigna refer.
Ingentes animos, ora & ſpirantia cerne,
Grande ſub auguſto & vertice conſilium.
Marmoreum haud ſignum, ſed dices, Roma, Parentem,
Nouerit & qui te reddere marmoream.

De Statua, & eius Inſpectore.

SPectanti inſinuat ſe ſe lapis; inſcius vltrò
Spectator totum ſe lapidi inſinuat.
Inde trahunt homines, durum genus, vnde rigeſcant;
Inde vnam è multis contrahit ille animam.
Quid me ſpectantem mirum eſt lapideſcere? Quid, quòd
Inſpectus ſe ſe molliat ipſe lapis?

Breuiùs dictum.

VIuidus eſt hoſpes, rigidus lapis. Arte magiſtra,
Hìnc lapis, inde hoſpes, hic viget ille riget.

Quoniam lapideſcere ipſa nequit Vrbanitas: induat Lapis vrbanitatem.

VRbanitatem facere marmoream, diu
Dùm ſcitus ardet Artifex: hæret, manum
Labore fallit irrito inceptus labor.
Nàm quì rigeſcat illa? Age, infit Artifex,
Lapidea nunquam Vrbanitas fiet; vices
Vertantur ergò; fiat vrbanus Lapis.

AD

AD FRANCISCVM CARDINALEM BARBERINVM,

Cuius prouidentia, in funestissima Italiæ Lue, sospes Rom. ditio mira fælicitate vsa est. Eius ipsius Imaginis donum.

DEbemur tibi nos, vitæ quos munere seruas;
Queis per te Italico in funere parta salus.
Munera debentur tibi nostra; ipsum accipe nùnc te;
Maxima te Herois maximi imago decet.
Nàm quid te maius, Virtus quem, & Gloria tollunt,
Et sobolem agnoscunt, effigiemq. sui?
Sacra tui effigies nostro hæret pectore, Princeps;
Hæreat illa tua munus habenda manu.

AD ANTONIVM CARDINALEM BARBERINVM,

CVM VRBINVM PROFICISCERETVR.

O Ingens animis, agitas qui grandia: seu te
Ausoniæ fines, seu tua Roma tenet.
Auspicijs pacata tuis viget Itala Tellus,
Permulcent rigidos dùm tua Mella Duces.
Ponè sequax tibi Fama, comes Sors, præuia Virtus;
Perge, tibi Quercus quà noua mella fluunt.
FRANCISCO sub fratre abeunt dira omnia; Per vos
Redditur ingenijs gloria, cultus agris.
Fortunati ambo; Fortunatissimus at qui
Alciden geminum Cœlifer vrget ATLAS.

AD
VRBANVM VIII.
PONT. MAX.

MElleus eloquio Neſtor ſua fata moratur,
Cui ternum in ſæclum longa ſenecta fluit.
Melle fluis Princeps: Apis vni Terna laborat.
Quælibet, ò, ſæclum ſic tibi pandat Apis.

De eiuſdem Poematibus, dono ad ſe miſſis.

VRBANI Pincerna Iouis dat munus. haberi
Vnde iſtuc potuit tàm benè? nectar erat.

AD EVMDEM PONT. MAX.

Latinè, Græcè, Hetruſcè, pari cùm gloria ſcribentem.

OMnes ingenio mortales Optimus anteis,
Maximus vt præſtas omnibus imperio.
Das, ſceptro, & calamo inſurgens, oracula chartis,
Iura Orbi, humano & maior, vtrinq. nites.
Quin fluit è calamo triplex facundia: vt ora
Terna inſignit Apis, tempora ternus Apex.

PLANE

LANE ſic res eſt, B. P. (à Te enim principium; tibi deſinit.) Te Principum maximum, Principem litteratorum habemus. Vt ſummus non eſſes hominum Princeps, dignus eras litterarum principatu. Nùnc, Orbem Chriſtianũ moderaris imperio, mortalium mentes inſtruis ingenio. Eoſdem mortales fœcundo Apum melle imbuis ad ſapientiam, Sapientiæ Sole excitas ad iuſtitiam. Nos gregem tuum, Optimus Paſtor, non minus calami, quàm ſceptri virga, dirigis ad virtutem. Quid amplius optaremus? monita ad benè viuendum? ius eſt in nos tuum. Monimenta ad imitandum? tu exemplar es noſtrum. Duplici oraculo nobis gerenda præſcribis. De Quercu Iouem, de Lauru Apollinem ſonas. inde ſagittas oſtendis, hìnc præbes Lyram. Nàm de duplici in te Minerua ſileo: vel, arma differens, tantummodò in olea ſum: quæ tua eſt omnis, nec niſi mellita. Ad ſummum apicem dignitatum hæc fit in te acceſſio, omnium faſtigium diſciplinarum. Vt ſuperni, inferiq. dominatus ſphæra in te cùmprimis recurrit vno: ſic diuinorum, humanorumq. arcanorum Cyclus, coronamentum eſt modò tuum, tibi vni in ſe redit. Hæ duæ ſpheræ compactiles, ſe inuicem interſecant; & in gemino poteſtatis, ac ſcientiæ polo coeuntes, Orbem conſtituunt, ſub cuius ſydere Vrbana lux, noſtra fœlicitas coaleſcit. An non ſolius eſt tui, palmarum omnium ſingularis, & vniuerſa complexio? Niſi nos tua perſtringat maieſtas regnantis, non eſt, quem potius Oedipum in ſtudiorum ambagibus conſulamus. Ad te vnum priuatim confugiendum erat, niſi omnes ad Te Principem publicè confugeremus: Et qui

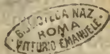
nutu proſpicis omnibus, ſingulis eras proſpecturus eloquio. Hic me ipſe reprehendo: quaſi non ſingulis abundè proſpicias vel exemplo. Sed tamen tua iſta celſitas, quæ magno eſt litteris compendio ſplendoris, & lucri, nonnulli eſt litteratis intertrimento. Eccui monitori, ac Iudici vtilius, quàm tibi, ſiſteret vnuſquiſque labores ſuos? quò frequentiùs ſua ſcripta deferret, vnde ſalubriùs referret? Fores tuæ, vndantes cohortibus ſtipatorum, ſtipandæ pariter fuerant turba doctorum. Obſequium tibi præſtitum ab Vrbium proceribus, præſtandum omni ratione fuerat à proceribus litterarum. Et tu quidem vtroque emines; nos alterutro ſubſidio caremus, quibus te in noſtrum rudimentum, ac diſciplinam, è re confertim, ac iugiter conuenire non licet. Licet ſanè per te, per tua negocia non item; vtq. liceat omninò plurimum, ex noſtra neceſſitate parum eſt. Oſculamur interim pedes, manum ſuſpicimus; Manum, quæ clareſcit ſcriptione ſua, vtinam iuuaret æquè cenſura noſtra. manum (inquam) cui Cœlum aperienti, minimum eſt, Heliconem aperire, ac Lyceum. Cæterùm te, quem Principatus moles, an culmen, reddit inacceſſum, tua tamen humanitas facit expoſitum. Non facilè Princeps ſæpe conuenitur, ſed facilè conuenitur Vrbanus. Vtcunq. tandem eueniat: in quo cura omnium reſidet nunquam deſes, conueniendi iactura regimine compenſatur: compenſatur adhùc, vt memoraui, monimentorum exemplo. Enimuerò, te nobilioribus quibuſque linguis, & ſoluta, & vincta oratione magnificè perſonantem audimus. Te multiplici Phylologiæ ſuffragio inter ſapientiſſimos renunciatum videmus. Ipſum te iuris arcam, quem eruditionis arcanum: Eumdem ſacrarum litterarum theſaurum, quem ſacri theſauri cuſto-

dem, ſuſpicimus. Nullus eſt laudum titulus, quo vel præcipuè non tu lauderis. Maximus ſanè vir, vel ſi tantus non eſſes Pontifex. Qui verò cultus in moribus? quæ in Templi cultu munditia? qui delectus meliorum? quæ in gubernando iuſtitia? quæ in iuſtitia manſuetudo? quæ publicæ libertatis aſſertio? Quæ in rebus Vrbicis magnificentia, quæ prouidentia in externis? Audiant te Principes, in publicum coibunt: adeant priuati, ipſam adeunt vrbanitatem. Natura ità fert, vt quæ res octauum in aliqua vlla ſpecie pertingit gradum, in eamdem omninò deſinat. Te, qui gradum imples vrbanitatis octauum, quis ipſam eſſe neget Vrbanitatem? Hæc eadem intenditur ad propinquos; planeq. illam ſortiuntur, qui tuum ſanguinem ſunt ſortiti. Proh quales alumnos nutris ad gloriam! Auguſte optime, ſacer Atlas, quot munimentis inſiſtis, quot tibi ſubduntur Hercules! Si relatus eſt Chyron inter ſydera ob vnum Achillem, quænam gloriæ lux, ob tàm multiplicem inſtitutionem, tàm Reip. ſalutarem, infrà tuum non eſt meritum? Tu verò Chriſtiani Orbis Sol, nullam relinquis partem, quam non peruadas lumine radiorum. Quoquò permeas, vbiq. conſultum vis; omnibus vitalis, nec minus in omnibus, quàm ſuper omnes. Et quid mirum, eſſe illum omnibus omnia de beneficentiæ Cœlo, qui eſt quaſi Chriſtus in Terris? Verè ergò Beatiſſime, & verè Pater, qui ſingulos fouendo beare potes; quod ego tuarum virtutum Simulacrum, marmoreo illo, ac tàm laudato præſtantius, animo inſculptum gero, id ex animi immortalitate, non niſi immortale ſtatuo. Proindè ſilentem me, plures vel è Procerum numero, non ità pridem arguebant inurbanitatis, ergà Vrbaniſſimum Principem, me ad prouocandum ſeſe, vulgatis benignitatis indicijs prouocantem. Cur

enim

enim decennali silentio vterer? Cur laudes differrem, quas initio inchoassem? Cur non accederem rogaturus? Hic ego, me satis superq. obstrictum profiteri; Et si qua cuiusquam animo beneficia exciderent, indignum appellare eum, in quem recideret beneficium. Illi contrà; summæ potentiæ parem adiungi munificentiam; Deiq. sustinentem vices, nulla potius laude, quàm laude humanitatis, ad Diuinitatem accedere. Ego verò id vnum referre. Magnanimum Parentem, qui se rogari tàm humaniter vult, id agere, vt rogari non debeat. His interuènit tua, Beatissime Pater, liberalitas; illorumque, ac meam causam, hìnc inde bonam ex se, vtrinque meliorem effecit. Sed vt omnia certent, tuæ solius est beneficentiæ victoria. Cui dùm adstrictissimum me sentio, grates debeo, soluendo non sum. Parte ex altera ad laudes allicior, illarum magnitudine absterreor. Sed tamen, dùm laudationem molior, dùm tua curo vt beneficia sustineam, est quòd gratuler exiguitati meæ, quòd tu me exilem, extare Simulacrum velis magnanimitatis tuæ. Te verò, qui in tuis es virtutibus immortalis, immortalem esse contendam in meis beneficijs. Deumq. interim tuam sospitatem rogans, supremo id voto contendam, vt voti huius diutissimè compos efficiar.

Laus Deo, & Beatissimæ Virgini.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE